

DARIY TILI GAZETA MATNLARIDAGI HOKIMIYAT ORGANLARI VA
ULARNING FAOLIYATI BILAN BILAN BOG‘LIQ SIYOSIY EVFEMIZMLAR

Begmatova Dilorom A‘zamxon qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada dariy tili gazeta matnlardagi hokimiyat organlari va ularning faoliyati bilan bog‘liq siyosiy evfemizmlar tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *siyosiy evfemizmlar, hokimiyat bilan bog‘liq siyosiy evfemizmlar.*

Dariy tilidagi “Anis” va “Hivod” gazetalarining 2020-2024-yil sonlaridagi ijtimoiy-siyosiy matnlar tahlili asosida hokimiyat organlari va ularning faoliyati bilan bog‘liq quyidagi siyosiy evfemistik birliklar ajratildi:

دولت در اجرای وعده هایش کوتاهی کرده است

Davlat dar ejrâ-ye wadahnyaš kôtâhi karda ast.

“Davlat o‘z va‘dalarini bajarishda qo‘li kaltalik qilmoqda”.

Jumlada *davlat o‘z va‘dalarini bajarmayapti* deyilmasdan, balki کوتاهی *kôtâhi* “qisqalik”, “kaltalik” so‘zidan foydalanib vaziyatni yumshatishga erishilgan. Bu esa o‘z-o‘zidan davlat va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlarni ijobiy hal etish uchun xizmat qilmoqda.

ایالات متحده از تحویل یک کاروان متشکل از ۲۰ کامیون حامل کمک‌های بشردوستانه به شدت مورد نیاز به

مردم غزه استقبال می‌کند.

Ayâlât-e mottaheda az tahwil-e yak kârwân-e motaşakkel az bist kâmyôn homel-e komakhâ-ye bašardôstâna ba šeddat mowred-e neyâz ba mardom ġezâ esteqbâl mê konad.

“Qo‘shma Shtatlar G‘azo xalqiga juda zarur bo‘lgan insonparvarlik yordamini olib ketayotgan 20 ta yuk mashinasidan iborat karvon yetkazib berilishini olqishlaydi”.

Ushbu gapda بشردوستانه کمکهای *komakhâ-ye bašardôstâna*, ya‘ni “insonparvarlik yordami” so‘z birikmasidan siyosiy evfemizm sifatida qo‘llanilgan bo‘lib, uni hokimiyat organlari faoliyatiga kiritdik. Bunga sabab qilib esa uning bevosita hokimiyatlararo siyosiy faoliyat bilan bog‘liqligini ko‘rsatishimiz mumkin.

سازمان ملل: پاکسازی قومی مسلمانان روہینگیا در میانمار ادامه دارد.

Sâzmân-e Melal: pâksâzi-ye qawmi-ye mosalmânân-e ruhingyâ dar Myânâmâr edâma dârad.

“Birlashgan Millatlar Tashkiloti: Miyanmada rohinja musulmonlariga qarshi etnik tozalov davom etmoqda”.

Keltirilgan jumlada پاکسازی قومی *pâksâzi-ye qawmi* “etnik tozalov” iborasi salbiy ottenkaga ega boʻlgan siyosiy vaziyatni gʻiloflash uchun xizmat qilmoqda. Zero, gapning asl mazmuni bir qavmning qirgʻin qilinishi toʻgʻrisida ketmoqda.

استراتژی‌های تجدید ساختاری که شرکت‌ها انتخاب می‌کنند در بیرون آمدن از درماندگی مالی بسیار حائز اهمیت است. شرکتها تلاش می‌کنند با انتخاب بهترین استراتژی، از وضعیت بحران خارج شده و به حیات خود ادامه دهند.

Estrâtêžihâ-ye tajdid-e sâxtâri ke šerkathâ entexâb mêkonand dar bêrun âmadan az darmândagi-ye mâli-ye besyâr hâ'ez-e ahamiyat ast, šerkathâ talâš mêkonand bâ entexâb-e behtarin estrâteji, az waz'iyat-e bohrân xârej šoda wa ba hayât-e xôd edâma dehand.

“Kompaniyalar tanlagan qayta qurish strategiyalari moliyaviy tanglikdan chiqishda juda muhimdir. Kompaniyalar inqirozli vaziyatdan chiqishga va eng yaxshi strategiyani tanlash orqali oʻz mavjudligini davom ettirishga harakat qiladilar”.

Ushbu misol orqali تجدید ساختار *tajdid-e sâxtâr* “qayta qurish”, yaʼni “tarkibni yangilash” iborasi ostida ishchilarni ishdan boʻshatish haqidagi salbiy ottenka maʼlum miqdorda gʻiloflangan.

امروز دیگر کمتر تردیدی باقی مانده است که گروه‌های فشار در ایران و آمریکا، یکی از عوامل اصلی عدم از سرگیری روابط میان دو طرف است.

Emrôz digar kamtar tardidi bâqi mânda ast ke gorôh hâ-ye Irân wa Âmrikâ, yaki az awâmel-e asli-ye adam az sargiri-ye rawâbet meyân-e dô taraf ast.

“Bugun Eron va Amerikadagi bosim guruhlari ikki tomon oʻrtasidagi munosabatlarni tiklamaslikning asosiy omillaridan biri ekanligiga shubha yoʻq”.

Jumlada فشارگروه های *gorôhhâ-ye fešâr* “bosim guruhlari” soʻz birikmasi siyosiy evfemizm vazifasini bajarmoqda. Ushbu soʻz birikmasiga internet manbalarida quyidagicha taʼrif berilmoqda:

Bosim guruhi davlat siyosati jarayoniga taʼsir oʻtkazishga harakat qilayotgan manfaatdor guruhlarni anglatadi. Hukumat ustidan rasmiy nazoratni qoʻlga kiritishga urinmasdan siyosatchilar, maʼmurlar va qonun chiqaruvchilarning xatti-harakatlariga taʼsir koʻrsatishga intiladigan har qanday ijtimoiy guruh *bosim guruhi* deb ataladi. Siyosiy partiyalardan farqli oʻlaroq, bu guruhlar hokimiyatni qoʻlga kiritish uchun emas, balki hokimiyat qarorlariga taʼsir oʻtkazishga intiladi.

Bosim guruhlari ikki turga bo‘linadi, ichki va tashqi. Ichki bosim guruhlari ixtisoslashgan va professional guruhlar bo‘lib, ular hukumat va siyosatchilar tomonidan guruhning ekspertizasi bilan bog‘liq masalalar bo‘yicha muntazam maslahatlashib turadilar, biroq tashqi bosim guruhlari hukumat bilan alohida aloqaga ega bo‘lmagan guruhlardir va ular asosan jamoatchilik fikri va ommaviy axborot vositalariga ta‘sir qilish orqali davlat siyosatiga ta‘sir o‘tkazishga intiladi²³.

Qisqacha qilib aytganda, ushbu guruhlarning vazifasi ommani manipulyatsiya qilishdan iborat. Bu esa “bosim guruhlari” birikmasining siyosiy evfemizmlarning to‘laqonli a‘zosi ekanligini isbotlaydi. Ularning faoliyati hokimiyat organlari va jamiyat bilan bog‘liqligi esa ularning shu guruhga mansubligini belgilab beradi.

نقش کارد های مسلکی در بهبود وضعیت اقتصادی

Naqš-e kâdrhâ-ye maslaki dar behbud-e waz‘iyat-e eqtesâdi

“Iqtisodiy vaziyatni yaxshilashda professional kadrlarning o‘rni”.

Ushbu matn sarlavhasidagi *waz‘iyat-e eqtesâdi* وضعیت اقتصادی “iqtisodiy vaziyat” so‘z birikmasi matnning salbiy mazmunini g‘iloflash uchun qo‘llanilgan. Matnning mazmunini quyidagi jumla bilan ifoda etishni joiz deb bildik:

در شرایط کنونی که وضعیت زندگی باشندگان این سرزمین یک سلسله مشکلات خود را دارد نرخ بیکاری

خیلی ها بلند است.

Dar šarâyet-e konuni ke waz‘eyat-e zendagi-ye bâšendagân-e in sarzamin yak selsela-ye moškelât-e xôd râ dârad nêrx-e bêkâri xeyli boland ast.

“Bu zamin aholisining turmush sharoiti qator muammolarga duch kelayotgan hozirgi sharoitda ishsizlik darajasi ham juda yuqori”.

Jumladagi *nêrx-e bêkâri* نرخ بیکاری “ishsizlik darajasi” matnning bosh mavzusi hisoblanib, salbiy xarakterga ega hisoblanadi. Shu salbiy ottenkani yumshatish maqsadida yuqoridagi siyosiy evfemizmdan foydalanilgan. Ushbu evfemizm bir qarashda iqtisodiy sohaga oid siyosiy evfemizmdan tuyulsa-da, bu bevosita davlat siyosati va hokimiyat organlari faoliyati bilan bog‘liq.

Demak aytish joizki, siyosiy evfemizmlar hokimiyat organlari va ularning faoliyatida noxush xabarlarini yumshatish, salbiy bahoga olib kelishi mumkin bo‘lgan yoki qabul qiluvchining his-tuyg‘ularini ranjitadigan har qanday narsani to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘rsatishdan qochish, salbiy tomonlarini yashirish uchun foydalaniladi.

²³ <https://iranthinktanks.com/pressure-group/>

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. Волфсон И.В. Язык политики. Политика языка. – Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2003. – 125 с.
2. Зелинский С.А. Манипуляции сознанием [Электронный ресурс] // <http://псайфастор.орг/либ/злн8.хтм>. – 2003. – № 1. – С. 75-87.
3. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. – М.: Эксмо, 2006. – 832 с.
4. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи // Русистика. – Берлин, 1994, 1-2. – С. 28-49.
5. Москвин В. П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования // Вопросы языкознания. – М., 2001. – № 3. – С. 58-70.

